

Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sınıf İçi Güven Düzeylerinin Belirlenmesi

Determination of the High School Freshmen's Level of Confidence in the Class

Oktay AKBAŞ

Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Kırıkkale-TÜRKİYE

ÖZET

Bu çalışmada, sınıf içi güven ölçeği geliştirilmiş ve lise birinci sınıf öğrencilerinin sınıf içi güven düzeyleri tespit edilmiştir. Araştırma kapsamına alınan lise birinci sınıf öğrencileri sınıf içinde kendilerini “orta” düzeyde güvende hissettiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin cinsiyetlerinin onların sınıf içi güven düzeyini algılamalarında farklılığa neden olmadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin televizyon izlemeye ayırdıkları sürenin sınıf içi güven algılarında farklılığa neden olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan tek yönlü varyans analizi sonunda öğrencilerin televizyon izlemeye ayırdıkları sürenin “temel güven” ve “tehdit algılaması” alt boyutlarında anlamlı düzeyde farklılığa neden olmadığı, “ifade özgürlüğü” boyutunda ise farklılığa neden olduğu ortaya çıkmıştır

Anahtar sözcükler: güven, sınıf içi güven, değer

ABSTRACT

In this research, a confidence scale in the class has been developed and high school freshmen's level of confidence has been tested. As a result of the independence t-test related to the first sub-goal, it was seen that the sex of the students did not cause differences in perceiving their confidence level in the class. In the second sub-goal, it was studied whether the duration of watching television caused differences in perceiving their confidence level in the class. As a result of the variance analysis the time that the students spent for watching television did not lead to significant differences at the “basic confidence” and “threat perception” sub-divisions. However, it was seen that it caused differences in “freedom of expression” division.

Key Words: confidence, confidence in the class, value

1. GİRİŞ

Sosyal bilimleri, insanların yalnız yaşayamaması gerçeği ortaya çıkarmıştır. İnsanların önemli ihtiyaçlarından biri diğer insanlardır. İnsan için yalnızlık, diğer insanlardan yalıtılmışlık onun için bir cezadır. İnsanlar fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını gidermek için diğer insanlara ihtiyaç duyar. Solomon ve Flores'e göre (2001:24) güvenin temelinde insanların dünyaya tek başına bulunmamaları yatar. Yaşam aileden, dostluklardan, birlikteliklerden, örgütlerden ve kurumlardan ve tanıdıklardan oluşur. Bütün bu ilişkiler güven gerektirir.

İnsanların birlikte yaşamasıyla aralarındaki ilişkileri düzenleyen değerler ortaya çıkmıştır. Değerler bizlere diğer insanlara karşı saygılı olmamız, sorumluluklarımızı yerine getirmemiz, dürüst ve adil olmamız gerektiğini öğretir. Bu gibi değerler bireyin davranışlarına yön vermekle birlikte daha güvenli, refah ve huzur düzeyi yüksek bir toplumda yaşama ihtimalini artırır.

Covey (1996:30) derinlemesine düşünen ve toplumsal tarih aşamalarını izleyen herkesin, toplumu ayakta tutan ve gelişmesini sağlayan toplumsal ilke ve yasaların farkına varabileceğini belirtir. Toplum içinde yaşayan insanlar, bunları kabullenip uyum sağladıkları oranda ya ayakta kalıp denge kurarlar ya da parçalanıp yok olurlar. Bu yasalardan ikisi dürüstlük ve doğruluktur. Bu ilkelerin önemi, işbirliği için, uzun süreli kişisel ve kişiler arası gelişim için ve daha da önemlisi gelişme için gerekli olan güvenin temelini yaratmalarıdır.

Değerlerin devamlılığı huzur, istikrar ve güvenin sağlanmasında önemli bir yere sahiptir. Ortak değerler konusunda anlayışa varmamış toplumlarda güven duygusu oluşamaz. (Göngör, 1995:19-21). Temel insani değerler insanlara veya nesnelere dayanmadıkları ve sık sık değişmedikleri için güven oluştururlar (Covey, 1996:125). Kısaca değerler insanlar davranışlarında "karakter" oluştururlar. Karakterli insanlardan oluşmuş toplumda yaşayan birey, diğerlerinden devamlı saygı, sorumlu davranışlar ve dürüstlük gördüğünde kendini güvende hissetmektedir. Bir başka deyişle, hangi durumda nasıl davranacağını kestirdiğimiz insanlar, tutarlı davranışlarıyla diğer insanlara güven verirler.

Güven

Son yıllarda üzerinde birçok çalışma yapılan ve birçok faktörle ilişkileri ölçülen kavramlardan biri güven kavramıdır. Yapılan çalışmalar kişilerarası güven düzeyi ile ülkelerin gelişmişlik seviyeleri arasında önemli ölçüde bir ilişki bulunduğunu göstermiştir (Fukuyama,1998). Bunun dışında bireyin kendini güvende hissedip hissetmemeye durumunun bireyin fizyolojik yapısının tümünü, özellikle de beynin çalışmasını etkilediği yapılan araştırmalarla ortaya çıkarılmıştır. Caine ve Caine (2002:68) güvensizlik ortamının beynin pek çok üst düzey bilişsel işlevlerini etkilediğini ayrıca bireyi öğrenmeden ve problemlere çözüm üretmeden alkoyabildiğini belirtmektedir. Aynı zamanda bu güvensiz ortam, yaratıcılık, açık uçlu düşünme ve sorgulama yeteneği gerektiren karmaşık entelektüel görevlerin yerine getirilmesini zorlaştırmaktadır.

Güven kişilerarası ilişkileri etkileyen önemli bir kavramdır. Bu nedenle eğitim psikologlarının çalışma alanlarından biri olmuştur. Maslow (1996:116) insanları hayvanlardan ayıran güvenlik, ait olma ve saygı gibi yüksek düzeyli ihtiyaçlarının olduğunu ve bu ihtiyaçların ise ancak gerekli kültürel koşulların sağlandığı ortamlarda karşılanabileceğinden bahseder. Maslow, güveni fizyolojik ihtiyaçlardan sonra ikinci temel ihtiyaç olarak belirtmiştir. Ona göre açlık, susuzluk ve cinsellik gibi fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasından hemen sonra bireyin kendini güvende hissetme ihtiyacı gelmektedir. Kendini güvende hissetmeyen bireyde benliği koruma ve saldırganlık gibi davranış bozuklukları görülebilmektedir.

Erikson bireyin diğer insanlara güvenme durumu ile yaşamının ilk yıllarında geçirilen deneyimler arasında ilişki kurmuştur. Dünyaya gelen bebeğin ihtiyaçlarının yakın çevresi tarafından karşılanma durumu bebekte insanlara karşı güven veya güvensizlik oluşturmaktadır. Ona göre dünyaya gelen insanın yaşadığı ilk karmaşa güvene karşı güvensizliktir. Yaşamın ilk yıllarında hayatta kalabilmek için bağımlı olduğu ana-babasının yada onların yerine geçen kişilerin bebeğin temel ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamamaları, bebekte insanların güvenilir ya da güvenilmez oldukları biçiminde bir duygunun yerleşmesine yol açmaktadır. Bebek ihtiyaçlarının karşılanmaması durumunda çevresindeki insanlara güvenmemeyi öğrenecek ve bu duyguyu tüm

insanlara genelleyecektir (Can, 2002:122). Çocuğun güven duygusu kazanabilmesi için, tanıdıklık, tutarlılık ve süreklilik olmalıdır. Örneğin çocuğa bakan kişi sık sık değişmiyorsa, davranışlarında tutarlılık ve süreklilik varsa çocuğun güven duygusu edinmesi kolaylaşmaktadır (Bacanlı, 2004:88). Bebeğin ilk yıllarda güven duygusu geliştirmesi için gerekli özellikler, sonraki yaşlar içinde geçerlidir. Temel ihtiyaçların karşılandığı, açık iletişimin bulunduğu, davranışlarda tutarlılık ve süreklilik olan insanların oluşturduğu toplumda yaşayanlar kendilerini güvende hissederler. Esmer'e göre (1999:22) güven kavramının temelinde bütün dünyanın onayladığı bir yasa vardır. "Kendinize yapılmasını istemediğiniz şeyi başkasına yapmayın."

1997 yılında yapılan Türkiye değerler araştırması ülkemizde kişilerarası güven düzeyinin çok düşük olduğunu göstermiştir (Esmer, 1999:26). Bu araştırmanın bizimle ilgili en önemli sonucu kişilerarası güvenle ilgilidir. Bu araştırmada insanlara "Sizce, genelde insanların çoğunluğuna güvenilebilir mi?" diye sorulmuştur. Bu soruya evet diyenlerin oranı 1990 yılında yapılan araştırmada yüzde 10, 1997 yılında yapılanda ise yüzde 7'dir. Bu oranlarla Türkiye 43 ülke arasında ilk araştırmada sondan ikinci diğerinde ise sonuncudur. Esmer (1999:26) bu sonuçtan yola çıkarak, demokratik ortamlar ile kişilerarası güven düzeyi arasında yüksel düzeyde bir korelasyonun bulunduğunu, hatta demokratik ortamların güveni, yaşattığını ve yarattığını belirtir.

Kişilerarası güven ortamının kalmadığı ortamlarda, insanların enerjilerini gelişmek için değil, diğerlerini engellemek için kullandıkları yönünde görüş birliği vardır (Covey, 2005; Solomon ve Flores, 2001; Fukuyama, 2000; Esmer, 1999; Caine ve Caine, 2002). Kurumda güven ortamı oluşmadığında insanlar enerjilerini başkalarını çekıştirmek, politika yapmak, rekabet etmek, şahsi çatışmalara girmek, sırtını kollamak, birinin arkasından iş çevirmek ve birisinin düşünceleri hakkında fikir yürütmek için kullanırlar. Güven olmayan ortamda insanlar işlerini yaparlar ama fikirlerini, coşkularını ve ruhlarını ortaya koymazlar. Bir cümleyle ifade etmek gerekirse, güvensizlik zaman ve enerji kaybına neden olur. Bu durum bir ayağın gaz pedalında diğeri frendeyken araba sürmeye çalışmak gibidir.

Sınıf İçi Güven

Toplumumuzda meydana gelen güven bunalımından, toplumsal evrenin bir nevi örnekleme olan sınıflar da etkilenmiştir. Toplumun yanlışlarını düzeltme görevi olan okullar, toplumsal yapıyı tahrip eden güvensizlik problemine de çözüm bulmalıdır. Küçükahmet'e (2005:2) göre, çocuğun doğal eğitimcileri ve toplum, çocuklara istenmeyen davranışlar ve değerler öğretebilir. Profesyonel eğitimciler ve eğitim kurumlarının görevi ise, bu tür olumsuz davranışların sonuçlarını gidermeye çalışmaktır. Eğitim kurumları ve öğretmenler gelişigüzel kültürlemenin öğrenci üzerindeki olumsuz etkilerini gidermekle yükümlüdürler.

Topluluk olarak sınıf, hem toplumun değer ve davranışlarının yaşandığı hem de yeni değer ve davranışların oluşturulduğu yerdir. Sınıf atmosferi toplumsal yapıdan, medyadan, aileden, öğretmenden, okulun atmosferinden ve öğrencilerden etkilenir. Son yüzyılın önemli teknolojilerinden biri olan televizyonlar neredeyse her eve girmiş ve her yaşta insanı etkilemiştir. Postman, (1994:159) birçok ülkede köklü eğitim atılımlarının sınıflarda değil evde, televizyon aygıtının önünde gerçekleştiği ve okul yöneticileriyle öğretmenlerin yetki alanında değil, televizyon kanalı yöneticileriyle komedyenlerin alanında meydana geldiğini söylemektedir. Özellikle görsel medyanın haberleri verişi tarzı, iyi örneklerin haber olamaması gibi birçok faktör güvensizliğe neden olabilmektedir.

Öğrencilerin birbirleriyle olan ilişkileri güvensizliğe neden olabilmektedir. Bilge'ye (2002:241-245) göre, tehdidin, alayın ve acımasızca eleştirinin olduğu sınıf ortamlarında bireyin kendini güvensiz hisseder. İhtiyaçların ve değerlerin tehdit altında olduğu durumlarda algılama zorlaşmakta ve uygun davranış değişikliği gerçekleştirilememektedir. Güvenli bir ortamda ise birey, özümsemeye, yeniden organize etmeye ve tutarlı davranışlar ortaya koymada daha başarılı olmaktadır.

Güvenli bir sınıf ortamında köklü davranış değişiklikleri gerçekleşmektedir. Bu güvenli ortamın koşulsuz saygı, empati ve dürüstlük gibi vazgeçilmez üç temel niteliği bulunmaktadır. Bu tür sınıflarda öğrenci özgürce görüşlerini ifade edebilmede, bilgiyi özümsemeye ve yeniden organize etmeye daha başarılı olmaktadır (Bilge, 2002:240).

Güvenilir bir atmosfer beyin fırtınası ve yaratıcı drama gibi çağdaş tekniklerin verimini önemli ölçüde etkiler. Bu teknikler dışında öğrencilerin aktifliğinin gerektiği, analiz, sentez, değerlendirme ve hipotez ortaya atma gibi üst düzey davranışların amaçlandığı yöntem ve tekniklerde güvenilir olmayan sınıf ortamlarından etkilenir. Bloom'un aşamalı sınıflandırdığı üst düzey davranışlarının kazandırılmasındaki başarısızlığının önemli sebeplerinden biri, sınıf ortamındaki güvensizliktir (Caine ve Caine, 2002:138). Kısaca belirtmek gerekirse, sınıfta güvenilir bir atmosferin sağlanması çağdaş öğretim yaklaşımlarının ön şartıdır. Caine ve Caine, (2002:138) öğrenciler için küçültücü mesajların da tehdit oluşturabileceğini belirtir. Tehdit altında bireyin anlam yaratma ve algılama kapasitelerinde azalma görülür. Bu tür ortamlarda bulunan öğrenciler, yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini kullanmak yerine, deneyerek doğrulukları kanıtlanmış işlem ve düşünce örüntülerini tercih ederler.

Sınıf içinde kişilerarası güven olmadığı durumda öğrencilerin üst düzey düşünmesi mümkün olmamaktadır. Çünkü üst düzey düşünme en azında bireyin yorum yapmasını gerektirir. Kendini güvende hissetmeyen birey ise kendi düşüncelerinin kabulünden emin olmadığı için başkalarının yani ders kitabının veya öğretmenin bilgilerini tekrarlamayı seçmektedir. Bu ise yıllardır eleştirilen “ezberci öğrenme” den başka bir şey değildir.

Sınıf atmosferinin oluşturulmasında en önemli faktör öğretmenlerdir. Öğretmenlerin davranışları öğrencilerin güven duygusunu etkilemektedir. Özellikle tutarlılıktan ve süreklilikten yoksun öğretmen davranışları güvensizliğe neden olmaktadır. Yılmaz (2002:57) kötü davranışlardaki tutarsızlığın öğrencileri tutarsız davranışlar kadar yıkmadığını belirtmektedir. Öğrencileri “çılığa çeviren şey, onlara bir dakika önce samimi yaklaşım hemen ardından dünyadaki en berbat insan olan gardiyan öğretmenlerdir.”

Öğrencilerin birbirleriyle olan ilişkileri de insanlara olan güveni etkilemektedir. Sınıfta oluşturulan genel atmosfer, öğrencilerin diğerlerine hitap etmeleri, basit nezaket kurallarının işleyip işlemediği güvensizliğe neden olabilmektedir.

Güven Düzeyini Artırmak İçin Yapılması Gerekenler

Güven kişiler arasındaki iletişimin bir sonucudur. İnsanlar arasında dürüstlük, içtenlik, adalet gibi değerlerin yaşama geçirilmesi sonucunda oluşur ya da oluşmaz. Covey (2005) kişilerarası güveni “duygusal banka hesabı” olarak nitelendirmiştir. Bu hesap, bir topluluk içindeki güven oranını belirleyen bir benzetmedir. Bu banka hesabına incelik, sevecenlik, dürüstlük ve sözlere bağlı kalınarak yatırım yapıldığında birikim artırılmış olur. Güven düzeyi yüksek olan toplumsal ilişkilerde iletişim rahat, çabuk ve etkili olur. Terbiyesizce, saygısızca davranma, diğerini hiçe sayma, ihmal etme, ihanet etme ve tehdit etmenin bulunduğu durumlarda “duygusal banka hesabında” bulunandan daha fazlası çekilmiş olur. Güven düzeyi azaldığında, söylenen her kelimeye dikkat etme, lafi tartma, politika yapma gibi bireyi yıpratıcı durumlar oluşur.

Güven vaatlerimizle, taahhütlerimizle, duygularımızla ve kendi iç tutarlılıklarımızla imal ettiğimiz, yarattığımız, inşa ettiğimiz ve koruduğumuz bir şeydir. Güven takdir edilmeyi, özenli olmayı, dikkati ve bilinçli olmayı gerektirir. Özetle, insanlar arasındaki ilişkinin niteliğini artıran bütün o incelikli davranışların karşılıklı olmasını ister (Solomon ve Flores, 2001:18-22). Güven oluşturmak kolayca başarılabilecek bir şey değildir. Birey, etkileşime girdiği kişilerden ve ortamdan etkilenecek güven duygusu geliştirir. Bu ise sürekli özen, çaba ve sorumluluk demektir. Covey, (2005:199) güven oluşturmak isteyen kişilerin sorumluluklarını altı başlıkta incelemiştir.

Kişiyi anlamak	Bir insanı gerçekten anlamaya çalışmak insanın yapabileceği en önemli güven yatırımdır.
Küçük şeylerle ilgilenmek	Küçük, basit, sevecen ve nazik davranışlar çok önemlidir. Küçük nezaketsizlikler, küçük merhametsizlikler, küçük saygısızlıklar güven ortamını ortadan kaldırır.
Verilen sözleri tutmak	İnsanlar vaatleri umutlarının odak noktasına dönüştürme eğilimindedirler. Bu nedenle kişiler bağlı kalamayacağı sözü vermemelidirler.
Beklentileri belirginleştirmek	Hedefler konusunda, net olarak belirtilmemiş beklentiler iletişime zarar verir. Yeni bir durumla karşılaşıldığında bütün beklentilerin açıklanması önemlidir. İnsanlar birbirlerini bu beklentilerine göre yargılamaya başlar.

Kişisel bütünlük-Dürüstlük	İki yüzlülük güven birikimi oluşturmaz. Kişisel bütünlüğü korumanın en önemli yollarından biri, yanınızda olmayan kişilerin arkasından konuşmamaktır. Bunu yaparken yanınızda olanlara da güven veririz. Orada olmayanları savunurken, onların güvenini korursunuz.
Özür dilemek	Bir insanın içten özür dileyebilmesi için kendine hakim olması, temel ilke ve değerlerinin sağladığı köklü bir güven duygusunun bulunması gerekir.

Öğretmenler yukarıda verilen yolları sınıf içi güven oluşturmada da kullanabilir. Öğretmen öğrencilerini anlamaya çalışmalı, küçük, sevecen ve nazik davranışlarda bulunmalı ve onlardan beklentilerini netleştirmelidir. Aynı zamanda verdiği sözleri tutmalı, dürüst davranmalı ve gerektiğinde özür dileyebilmelidir. Bütün bu iletişim kuralları öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci iletişiminde hayata geçtiğinde sınıfta güven oluşturmak kolaylaşacaktır.

Sonuç olarak, sınıfta güven olduğunda öğrenciler, içtenlikle davranırlar, öğrenirler ve birbirlerinin fikirlerini dinlerler. Bu tür sınıf ortamlarında aniden ilhamlar gelir. Bütün sınıf, tanımlanması zor, ama bu elle dokunulacak kadar belirgin yeni bir hamle, yeni bir fikir, yeni bir yönle birlikte dönüşüme uğrar (Covey, 2005:288). Sınıfın yaratıcılığına bu denli önemli katkıları olan güven düzeyinin belirlenmesi, güven ortamının oluşturulmasından, üst düzey bilişsel süreçlerin kullanılmasına kadar birçok konuda bilgi sahibi olmamıza imkan sağlayacaktır. Kısaca, sınıf içi güven düzeyinin ölçülmesi üst düzey düşünme için gerekli ortamın sağlanıp sağlanmadığını ortaya koyacaktır. Buradan hareketle araştırmanın amacı aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, Lise birinci sınıf öğrencilerinin kendilerini sınıfta güvende hissetme durumlarını farklı değişkenlere göre incelemektir.

Araştırmanın Alt Amaçları

1.Lise birinci sınıf öğrencilerinin cinsiyetleri, kendilerini sınıfta güvende hissetme durumlarını etkilemekte midir?

2.Lise birinci sınıf öğrencilerinin televizyon izleme süreleri, kendilerini sınıfta güvende hissetme durumlarını etkilemekte midir?

2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, tarama modelindedir. Bu tür araştırmalarda, bir evren veya örnekleme herhangi bir zamanda meydana gelen olay veya olgular açıklanmaya çalışılır (McMillan, 2000:196).

Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu çalışma lise birinci sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2004-2005 öğretim yılında Kırıkkale Lisesinde öğrenim gören 209 birinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Bu çalışmada kullanılan veri toplama aracı araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Sınıf içi güven ölçeğinin geliştirilme aşamaları aşağıda verilmiştir.

1.Aşama: Bu aşamada madde havuzu oluşturmak amacıyla, çalışma grubu dışındaki 50 öğrenciye “Bu sınıfta kendimi güvende hissederim çünkü....., Bu sınıfta kendimi güvende hissetmem çünkü.....,” diye başlayan açık uçlu sorular sorulmuş, cevaplar yazılı olarak istenmiştir. Öğrencilerin cevaplarından yola çıkarak sınıf içi güven düzeyini ölçebilecek ifadeler yazılmıştır.

Ulaşılan taslak ölçme aracının kapsam geçerliliğini belirlemek için uzman görüşleri alınmıştır. Uzman görüşlerinden yola çıkarak, bazı maddeler ölçekten çıkarılmış, bazılarının ise anlaşılmasını kolaylaştırıcı düzeltmeler yapılmıştır.

2.Aşama: Bu aşamada uzman görüşleri doğrultusunda düzeltilen ve son şekli verilen ölçme aracı Kırıkkale Lisesi birinci sınıf öğrencilerine uygulanmıştır.

3.Aşama: Bu aşamada faktör analizi yapılmış ve güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır. Geliştirilen ölçme aracıyla yeni boyutlar bulmak ve değişkenler arasında ilişkileri açıklamak amaçlandığından açımlayıcı faktör analizi kullanılmıştır (Büyüköztürk,

2002:117). Temel bileşenler analizi sonunda üç faktör bulunmuştur. Analiz sırasında döndürme yapılmamıştır. Çünkü, döndürmeden sonra elde edilecek sonuçlar ilk faktör sonuçlarından daha anlamsız olabilmektedir (Tavşancıl, 2002:49). Seçilen örneklemin büyüklüğünün yeterli olup olmadığını belirlemek Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) testi, dağılımın normalliğini belirlemek için ise Bartlett testi yapılmıştır. Kaiser değeri 0.87, Bartlett değeri ise .000 anlamlılık düzeyinde 2295.43'dir. KMO değerinin 1'e yaklaşması ölçeğin çok iyi olduğunu, $p < .05$ küçük olduğunda ölçeğin hassas olduğunu gösterir (Brace ve Diğerleri, 2003: 294).

Tablo 1'de faktörler ve faktörlerin açıkladığı varyansın yüzdeleri verilmiştir.

Tablo 1 *Geleneksel Değerler Ölçeği Faktörleri ve Faktörlerin Açıkladığı Varyans Oranları*

Faktör	Özdeğer	Varyans Yüzdəsi	Toplam Varyans Yüzdəsi
1. Temel Güven	10.41	29.74	29.74
2. İfade Özgürlüğü	2.52	7.21	36.96
3. Tehdit	2.05	5.87	42.83

Öğrencilerin sınıf içi güven düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilen araç, üç faktörden oluşmaktadır. Faktörleri oluşturan maddeler incelenerek, birinci faktör "temel güven", ikinci faktör "ifade özgürlüğü" üçüncü faktör ise "tehdit algılama" olarak isimlendirilmiştir. Üç faktörün açıkladığı toplam varyans ise yüzde 42.83'tür. Sosyal bilimlerde yapılan analizlerde yüzde 40 ile yüzde 60 arasında değişen varyans oranları yeterli kabul edilmektedir (Tavşancıl, 2002:48).

Güvenirlilik

Ölçeğin genel güvenirlilik katsayısı Cronbach-alpha 0.92 bulunmuştur. Bu değer ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu gösterir.

Verilerin Analizi

Verilerin anlamlandırılmasında ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (S) hesaplanmıştır. Ölçekle elde edilen verilerin öğrenci cinsiyetlerine göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi yapılmıştır. Lise birinci sınıf

öğrencilerinin sınıf içi güveni algılama düzeylerinin televizyon izleme saatlerine göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış, farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için ise Scheffe testi kullanılmıştır. Görüşler arasında anlamlı farklılık olup olmadığı .05 seviyesinde test edilmiş ve anlamlılık (p) değeri kullanılmıştır.

3. Bulgular

Birinci Alt Amaca Yönelik Bulgular

Aşağıda öğrencilerin cinsiyetlerinin onların sınıf içinde kendilerini güvende hissetme durumlarında farklılığa neden olup olmadığı, ölçeğin alt boyutları dikkate alınarak verilmiştir.

Tablo 2 *Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre “Temel Güven” Boyutuna İlişkin Puanlarının t-Testi Sonuçları*

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Kız	112	3.2026	.76355	207	.540	.590
Erkek	97	3.1454	.76325			

Araştırma kapsamına alınan kız öğrencilerin “temel güven” puanı ortalaması ($\bar{X}=3,20$), erkek öğrencilerin ise ($\bar{X}=3,14$)’tür. Ortalamalar arasında ki farklılığı tespit etmek amacıyla yapılan t-testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(207)}=-.540$, $p>.05$). Araştırma kapsamına alınan kız ve erkek öğrencilerin sınıfta kendilerini “orta” düzeyde güvende hissettikleri görülmüştür.

Elde edilen bulgular, sınıf ortamında huzurun, özgürlüğün, azarlama ve küçük düşürmenin, öğrenciler arasında dürüstlüğü, saygılı olmanın, fedakarlığın, işbirliğinin, iletişimin ve kısaca kendine yapılmasını istemediği bir davranışı başkasına yapmanın “kararsızım” seviyesinde olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo 3’de görüldüğü gibi, her iki grubun ortalamaları da “katılıyorum” seviyesindedir. Kızlar grubunun ortalaması ($\bar{X}=3,79$), erkek öğrencilerin ise ($\bar{X}=3,86$)’dir. Öğrencilerin “ifade özgürlüğü” boyutuna ilişkin ortalamaları arasında farklılığı ortaya çıkarmak amacıyla yapılan t testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(207)}=.667$, $p>.05$). Lise birinci

sınıf öğrencileri, cinsiyet farkı olmasızın genel olarak sınıfta kendilerini özgürce ifade edebildiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3 *Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre “İfade Özgürlüğü” Boyutuna İlişkin Puanlarının t-Testi Sonuçları*

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Kız	112	3.7902	.92045	207	-.667	.505
Erkek	97	3.8668	.70666			

Tablo 4 *Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre “Tehdit Algılaması” Boyutuna İlişkin Puanlarının t-Testi Sonuçları*

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	t	p
Kız	112	2,9985	,85329	207	-,854	,394
Erkek	97	3,0979	,82332			

Araştırma kapsamına alınan lise birinci sınıf öğrencilerinin “tehdit algılaması” boyutuna ilişkin ortalamaları sırasıyla (\bar{X} =2,99) ile (\bar{X} =3,09)’dür. Her iki ortalama arasında farklılığı ortaya koymak amacıyla yapılan t-testi anlamlı çıkmamıştır ($t_{(207)}=-.854$, $p>.05$). Her iki grubun ortalamaları “kararsızım” seviyesine denk gelmektedir.

Bulgular, öğrencilerin cinsiyet farkı olmaksızın kendilerini “orta” seviyede tehdit algısı içinde olduklarını göstermiştir. Başkalarının kötülüğünü isteme, zarar verme, kıskançlık ve tedirginlik gibi davranışlarla belirli oranda karşılaşılmaktadır.

İkinci Alt Amaca Yönelik Bulgular

Aşağıda öğrencilerin televizyon izleme sürelerinin onların sınıf içinde kendilerini güvende hissetme durumlarında farklılığa neden olup olmadığı ölçeğin alt boyutları dikkate alınarak verilmiştir.

Tablo 5’de Lise birinci sınıf öğrencilerinin bir günde televizyon izleme sürelerine göre “Temel Güven” boyutuna ilişkin puan ortalamaları ve standart sapmaları verilmiştir.

Öğrencilerin sınıfta temel güvene ilişkin puanları ortalamaları içinde en yüksek ortalama (\bar{X} =3,22) ile dört saatten daha fazla televizyon izleyen öğrencilere, en düşük ortalama ise (\bar{X} =3,16) ile bir saat ve daha az televizyon izleyen öğrencilere aittir.

Tablo 5 Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Bir Günde Televizyon İzleme Sürelerine Göre “Temel Güven” Boyutuna İlişkin Merkezi Eğilim ve Yayılma Ölçüleri

Bir günde televizyon izlemeye ayrılan süre	N	\bar{X}	S
1 saat ve daha az	42	3.1605	.84419
2-4 saat	126	3.1700	.75830
4 saatten daha fazla	40	3.2231	.70513
Toplam	208	3.1783	.76325

Tablo 6’de araştırma kapsamına alınan öğrencilerin “temel güven” boyutu puanları arasında ki farklılığı test etmek amacıyla yapılan varyans analizi sonucu verilmiştir.

Tablo 6 Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Bir Günde Televizyon İzleme Sürelerine Göre “Temel Güven” Boyutuna İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı fark
Gruplararası	.102	2	.051	.087	.917	
Gruplarıçi	120.487	205	.588			
Toplam	120.589	207				

Yapılan analiz sonucunda, öğrencilerin bir günde televizyon izlemeye ayırdıkları sürenin onların “temel güven” boyutuna ilişkin görüşlerinde anlamlı düzeyde farklılığa neden olmadığı ortaya çıkmıştır ($F_{(2-205)}=.087, p>.05$). Bu sonuç, öğrencilerin televizyon izlemeye ayırdıkları sürenin onların sınıfı güvenilir bir atmosfer olarak algılamalarına etki etmediğini ortaya çıkarmıştır.

Tablo 7 Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Bir Günde Televizyon İzleme Sürelerine Göre “İfade Özgürlüğü” Boyutuna İlişkin Merkezi Eğilim ve Yayılma Ölçüleri

Bir günde televizyon izlemeye ayrılan süre	N	\bar{X}	S
1 saat ve daha az	42	3.5079	.83329
2-4 saat	126	3.9008	.83936
4 saatten daha fazla	40	3.9438	.70821
Toplam	208	3.8297	.82708

Tablo 7’de verilen bulgular incelendiğinde, araştırma kapsamında yer alan öğrencilerin televizyon izlemeye ayırdıkları süre ile “ifade özgürlüğü” boyutuna ilişkin puanları ortalamaları sırasıyla ($\bar{X}=3,50$, $\bar{X}=3,90$, $\bar{X}=3,94$) olduğu görülmektedir.

Tablo 8 *Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Bir Günde Televizyon İzleme Sürelerine Göre “İfade Özgürlüğü” Boyutuna İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	5.505	2	2.753	4.146	.017	1-2
Gruplariçi	136.096	205	.664			1-3
Toplam	141.601	207				

Yapılan varyans analizi, öğrencilerin televizyon izleme sürelerinin onların sınıfta ifade özgürlüğünü algılayışlarında anlamlı farklılığa neden olduğunu göstermiştir ($F_{(2-205)}=4.14, p<.05$). Farklılığın hangi düzeyler arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan scheffe testi, 1 saatten daha az televizyon izleyen öğrenciler ile daha fazla televizyon izleyen iki grubun görüşleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılığın olduğunu göstermiştir.

Bu veriler, televizyon izleme süresi arttıkça öğrencilerin kendilerini sınıfta daha yüksek düzeyde ifade ettiklerini göstermiştir.

Tablo 9 *Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Bir Günde Televizyon İzleme Sürelerine Göre “Tehdit Algılaması” Boyutuna İlişkin Merkezi Eğilim ve Yayılma Ölçüleri*

Bir günde televizyon izlemeye ayrılan süre	N	\bar{X}	S
1 saat ve daha az	42	2.9381	1.04763
2-4 saat	126	3.0566	.79589
4 saatten daha fazla	40	3.1100	.74138
Toplam	208	3.0429	.84064

Tablodan anlaşıldığı üzere tehdit algılamasına ilişkin en yüksek ortalama ($\bar{X}=3,11$) ile dört saatten daha fazla televizyon izleyen gruba aittir. En düşük ortalama ise ($\bar{X}=2,93$) ile bir saatten daha az televizyon izleyen öğrencilere aittir.

Tablo 10 Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Bir Günde Televizyon İzleme Sürelerine Göre “Tehdit Algılaması” Faktörüne İlişkin Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	.665	2	.333	.468	.627	
Gruplarıçi	145.616	205	.710			
Toplam	146.281	207				

Tablo 10’den öğrencilerin televizyon izlemeye ayırdıkları sürenin onların “tehdit algılaması” boyutuna ilişkin görüşlerinde anlamlı bir farklılığa neden olmadığı yapılan varyans analizi sonucunda anlaşılmıştır ($F_{(2-205)}=.46, p>.05$).

Bu veriler, öğrencilerin televizyon izlemeye ayırdıkları sürenin, sınıfta tehdit algılamalarında bir farklılığa neden olmadığını ortaya koymuştur.

4. Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma sonucunda, sınıf içi güven ölçeği geliştirilmiş ve lise birinci sınıf öğrencilerinin sınıf içi güven düzeyleri tespit edilmiştir. Araştırma kapsamına alınan lise birinci sınıf öğrencileri, sınıf içinde kendilerini “orta” düzeyde güvende hissettiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin “sınıf arkadaşlarım kendilerine yapılmasını istemedikleri şeyleri başkalarına yapmazlar” ifadesine ilişkin görüşleri ortalaması $\bar{X}=2.62$ ’dir. Güven oluşumunda “altın kural” olarak ifade edilen bu ilkenin, çalışma grubunda bulunan öğrenciler tarafından tam anlamıyla kabul görmediği söylenebilir.

Birinci alt amaca yönelik yapılan yapılan bağımsız t- testi sonunda, öğrencilerin cinsiyetlerinin onların sınıf içi güven düzeyini algılamalarında farklılığa neden olmadığı ortaya çıkmıştır. İkinci alt amaçta ise öğrencilerin televizyon izlemeye ayırdıkları sürenin sınıf içi güven algılarında farklılığa neden olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan tek yönlü varyans analizi sonunda öğrencilerin televizyon izlemeye ayırdıkları sürenin “temel güven” ve “tehdit algılaması” alt boyutlarında anlamlı düzeyde farklılığa neden olmadığı, “ifade özgürlüğü” boyutunda ise farklılığa neden olduğu ortaya çıkmıştır. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan scheffe testi, bir saat ve daha az televizyon izleyen öğrenciler ile daha fazla televizyon izleyen iki

grup (2-4 saat, 4 saatten fazla) öğrenci arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuç, televizyon izlemeye daha fazla vakit ayrıldığında öğrencilerin kendini daha iyi ifade ettiklerini göstermiştir. Atay ve Öncü'nün (2005) birçok araştırma sonucunu derlemesi sonucunda, televizyonun doğru ve kontrollü olarak kullanıldığı durumlarda çocukların akademik ve sosyal olarak yeni kavramlar öğrendiği ve zihinsel olarak geliştiği sonucuna ulaşmışlardır. Ulaşılan bu sonuçta öğrencinin kendini özgürce ifade etmesini sağlayan diğer faktörler (aile ortamı, kişilik özellikleri vb) göz önüne alınmadığından daha derinlemesine araştırmalara ihtiyaç vardır.

Sonuç olarak, öğrencilerin üst düzey düşünceleri için gerekli şartlardan biri olan sınıf içi güvenlik, araştırma kapsamına alınan sınıflarda orta düzeyde bulunmaktadır. İnsanlar arası ilişkileri düzenleyen değerlere sınıf ortamlarında daha fazla yer verilmesi güven düzeyinin artırılmasını sağlayabilir.

Kaynaklar

- Atay, M. ve Öncü, E.(2005). Elektronik Bakıcı; Televizyon. İnternette 15 Haziran 2005'de elde edilmiştir. [http://www.isnet.net.tr/channels/egitim/ okul_onesi/televizyon.asp](http://www.isnet.net.tr/channels/egitim/okul_onesi/televizyon.asp)
- Bacanlı, H. (2003). Gelişim ve Öğrenme. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bilge, F. (2002). Gestalt ve İnsancıl Yaklaşımda Öğrenme. (Editör: B. Yeşilyaprak) Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Brace, N. Kemp, R. Snelgar, R.(2003). A Guide to Data Analysis Using SPSS for Windows. New York: Palgrave Macmillan.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi Elkitabı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Can, G. (2002). Kişilik Gelişimi. (Editör: B. Yeşilyaprak) Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Caine, R.N ve Caine, G. (2002). Beyin Temelli Öğrenme. (Çeviri Editörü: Gülten Ülgen) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Covey, S.R. (2002). Etkili İnsanların Yedi Alışkanlığı. İstanbul: Varlık Yayınları.

- Esmer, Y.(1999). Devrim, Evrim, Statüko:Türkiye’de Sosyal, Siyasal, Ekonomik Değerler. İstanbul: Tesev Yayınları.
- Fukuyama, F. (2000). Güven: Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Güngör, E. (1998). Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak. İstanbul: Ötüken Yayıncılık.
- McMillan, J. H. (2000). Educational Research. Fundamentals for the Consumer. Longman.
- Moslow, A.(1996). Dinler, Değerler ve Doruk Deneyimler. (Çeviren: H.Koray Sönmez) İstanbul: Kuraldışı Yayınları.
- Postman, N. (1994). Televizyon:Öldüren Eğlence. (Çeviren:Osman Akınhay) İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Solomon, R.C ve Flores, F. (2001). İş Dünyasında, Politikada, İlişkilerde ve Yaşamda Güven Yaratmak. (Çeviren: Ahmet Kardam) İstanbul: Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası Yayınları.
- Tavşancıl, E. (2002). Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yılmaz, H. (2002). Öğretmenim Lütfen Bu Kitabı Okur musun? Konya: Çizgi Kitabevi.

Ek Araştırmada kullanılan sınıf içi güven ölçeği

	İfadeler	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Hiç katılmıyorum.
1	Sınıfımızda özgür bir ortam vardır.					
2	Sınıf arkadaşlarım bana karşı dürüsttür.					
3	Sınıf arkadaşlarımı iyi tanıdığımı düşünüyorum.					
4	Sınıfta görüş ve düşüncelerimi çekinmeden rahatça ifade edebilirim.					
5	Sınıf arkadaşlarım bana saygılı davranır.					
6	Sınıfımızda huzurlu bir ortam vardır.					
7	Sınıf arkadaşlarım benim için fedakarlık yapabilir.					
8	Sınıftaki arkadaşlarım arasında etkili bir iletişim var.					
9	Sınıf arkadaşlarım tutarlı davranışlar sergiler.					
10	Sınıf arkadaşlarım içinde bana zarar verebilecek kişiler var.					
11	Sınıf arkadaşlarım başarıyı kıskanır.					
12	Sınıfımızda kendimi olduğum gibi gösterebilirim.					
13	Sınıfta zor durumda kaldığımda bana yardım edecek insanlar vardır.					
14	Sınıf arkadaşlarımın çoğu bencildir.					
15	Sınıf arkadaşlarım iyi niyetlidir.					
16	Sınıfta her an kendimi tedirgin hissedirim.					
17	Sınıf arkadaşlarım içten ve samimidir.					
18	Sınıf arkadaşlarım gülyüzlüdür.					
19	Sınıf arkadaşlarım kendilerine yapılmasını istemedikleri şeyleri başkalarına yapmazlar					
20	Sınıf arkadaşlarım nezaket kurallarına uyarlar.					
21	Sınıfta arkadaşlarım söz verdiğinde sözlerini tutarlar.					
22	Sınıf arkadaşlarım benzer kültürel geçmişe sahiptir.					
23	Sınıf arkadaşlarım kendilerini olduğu gibi gösterir.					
24	Sınıfta yüzüme gülüp arkamdan kötülüğümü isteyenler var.					
25	Sınıfımızda herkes herkese saygı duyar.					
26	Sınıf arkadaşlarım birbirlerine yalan söylemezler.					
27	Sınıfımızda hata yapmaktan korkmam.					
28	Sınıf arkadaşlarımın beni anladıklarını düşünüyorum.					
29	Sınıf arkadaşlarım hata yaptıklarında içtenlikle özür dilerler.					
30	Sınıfımızda işbirliğine dayalı bir çalışma şekli vardır.					
31	Sınıf arkadaşlarım bu gün doğru dediğine yarın yanlış der.					
32	Sınıf arkadaşlarım beni olduğu gibi kabul ederler.					
33	Sınıfımızda herkes kendi davranışından sorumlu olduğunu kabul eder.					
34	Sınıfta aklıma gelen fikirleri paylaşmak yerine kendime saklarım.					